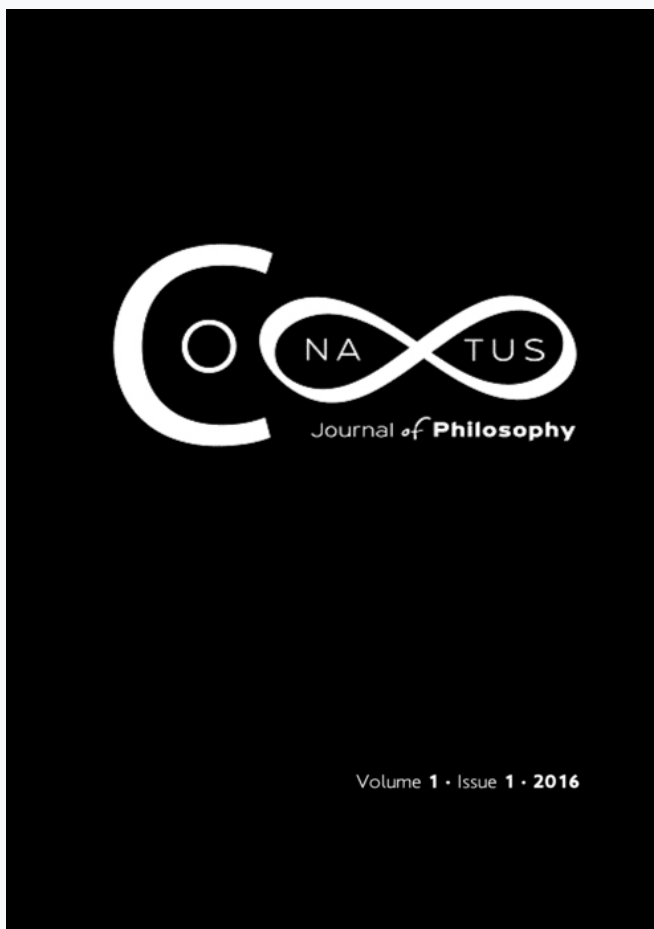

Conatus - Journal of Philosophy

Vol 1, No 1 (2016)

Conatus - Journal of Philosophy

Peter Singer: Η Ηθική Σήμερα

*Despina Vertzagia, Trisevgeni Georgakopoulou,
Christos Kameris*

doi: [10.12681/conatus.11848](https://doi.org/10.12681/conatus.11848)

Copyright © 2017, Despina Vertzagia, Trisevgeni Georgakopoulou,
Christos Kameris

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Vertzagia, D., Georgakopoulou, T., & Kameris, C. (2017). Peter Singer: Η Ηθική Σήμερα. *Conatus - Journal of Philosophy*, 1(1), 79–84. <https://doi.org/10.12681/conatus.11848>

Τεύχος **1** • Φεβρουάριος **2016**

**Περιοδική Έκδοση του Εργαστηρίου
Εφαρμοσμένης Φιλοσοφίας**

Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής &
Ψυχολογίας
Φιλοσοφική Σχολή
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο
Αθηνών

Τεύχος 1 • Φεβρουάριος 2016

ISSN: 2459-3842

Υπεύθυνος Έκδοσης

Ευάγγελος Πρωτοπαπαδόκης
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΗΘΙΚΗΣ, ΤΜΗΜΑ Φ.Π.Ψ., ΕΚΠΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Διεύθυνση/ Αρχισυνταξία

Δέσποινα Βερτζάγια
ΕΘΝΙΚΟ & ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Συντακτική Επιτροπή Έκδοσης

Τρισεύγενη Γεωργακοπούλου
ΕΘΝΙΚΟ & ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Χρίστος Καμέρης
ΕΘΝΙΚΟ & ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Κωνσταντίνος Σαρρής
ΕΘΝΙΚΟ & ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Σπύρος Χαλβαντζής
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Επιστημονική Επιτροπή Έκδοσης

Γεώργιος Βασιλάρος
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ, ΤΜΗΜΑ Φ.Π.Ψ., ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΕΚΠΑ

Βάνα Νικολαΐδου-Κυριανίδου
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΤΜΗΜΑ Φ.Π.Ψ., ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΕΚΠΑ

Γεώργιος Στείρης
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ ΣΤΗ ΔΥΣΗ, ΤΜΗΜΑ Φ.Π.Ψ., ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΕΚΠΑ

Γραφιστική επιμέλεια, σελιδοποίηση & στίξο

Αχιλλέας Κήραιορας

Σχεδιασμός λογοτύπου

Αντιγόνη Παναγιωτίδου

e-mail επικοινωνίας & υποβολής άρθρων: conatus@ppp.uoa.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Editorial 7

Ενότητα 1: Μεταφράσεις

LEO STRAUSS, ΤΑ ΤΡΙΑ ΚΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑΣ 11
Δέσποινα Βερτζάγια

Ενότητα 2: Άρθρα

ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗ HANNAH ARENDT 31
Κατερίνα Καρούνια

ΜΙΣΕΛ ΦΟΥΚΩ: Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ 41
ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ
Θάνος Κιοσόγλου

CARL SCHMITT: ΜΙΑ ΘΕΩΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ 49
Ελένη Λάμπρου

Η ΚΑΤΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑ- 57
ΝΕΩΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑΣ
Σπύρος Χαλβαντζής

Ενότητα 3: Βιβλιοπαρουσιάσεις

ΤΟ ΘΟΥΚΥΔΙΔΕΙΟ ΕΡΓΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΙΣΔΥΤΙΚΗ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ 71
ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ

**Κορνήλιος Καστοριάδης, Η ελληνική ιδιαιτερότητα: Θουκυδίδης, Η ισχύς
και το δίκαιο**
Τρισεύγενη Γεωργακοπούλου

Ενότητα 4: Συνεντεύξεις

Η ΗΘΙΚΗ ΣΗΜΕΡΑ 79
Συνέντευξη με τον Peter Singer

Peter Singer: Η ηθική σήμερα

Συνέντευξη

Υπεύθυνη συνέντευξης: Δέσποινα Βερτζάγια

Συμμετοχή: Τρισεύγενη Γεωργακοπούλου, Χρίστος Καμέρης

Τον Μάιο του 2015, ο διεθνούς φήμης ηθικός φιλόσοφος Peter Singer, καθηγητής Εφαρμοσμένης Ηθικής στο Πανεπιστήμιο του Princeton τιμήθηκε από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών με τον τίτλο του Επίτιμου Διδάκτορα Φιλοσοφίας για τη συνολική προσφορά του στη φιλοσοφία και ιδίως στην ανανέωση του ηθικού στοχασμού. Στο πλαίσιο της επίσκεψής του στην Αθήνα, προσεκλήθη από το Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Φιλοσοφίας στην Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών, όπου πραγματοποίησε διάλεξη για τους φοιτητές και τους διδάσκοντες της Σχολής. Μετά το τέλος της ομιλίας είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε μαζί του τις κύριες ηθικές του θέσεις σχετικά με τη φιλανθρωπία, τη μεταχείριση των ζώων, καθώς και για άλλα ζητήματα εφαρμοσμένης ηθικής. Αν και εισηγητής του προτιμσιακού ωφελιμισμού, του τελευταίου μεγάλου συστήματος στην ηθική φιλοσοφία, ο Peter Singer φαίνεται πως συνεχίζει να αναθεωρεί τις απόψεις του και να επικαιροποιεί τον στοχασμό του, έχοντας πάντοτε την σκέψη του στραμμένη στις ανάγκες της σύγχρονης πραγματικότητας.

CONATUS: Είστε υπέρμαχος μίας ακτιβιστικής ζωής η οποία και θα ευθυγραμμίζεται με τα όσα ορίζονται από τον θεωρητικό στοχασμό. Μπορεί, ωστόσο, η *vita contemplativa* να έχει από μόνη της αξία, όταν δεν παραλληλίζεται με τη *vita activa*; Είναι, δηλαδή, δυνατόν ένας στοχαστής που αδιαφορεί για τα κοινά, να κατορθώσει, εν τέλει, να τα ωφελήσει;

PETER SINGER: Ασφαλώς και θεωρώ πως ο θεωρητικός βίος δεν είναι αρκετός. Θα πρέπει να συνδυάζεται με συγκεκριμένες ιδέες για το πώς θα βελτιώσει κανείς τον κόσμο.

CONATUS: Λαμβανομένης υπόψη της πεποίθησής σας ότι κάθε ζώο πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ξεχωριστό πρόσωπο, και όχι ως εκπρόσωπος του είδους του (σπισισμός), τι θα έπρεπε να πράξουμε στην περίπτωση που πνίγονταν δύο ζώα σε μία λίμνη, εκ των οποίων θα μπορούσαμε να σώσουμε μόνο το ένα, και μάλιστα στην περιπτώσή που το πρώτο ήταν ένας απλός σκύλος, ενώ το δεύτερο ένα ζώο υπό εξαφάνιση, π.χ. ένα πάντα;

PETER SINGER: Όλα τα ζώα έχουν την ίδια αξία ως τέτοια. Ωστόσο, υπάρχει και η αξία της προστασίας των ειδών υπό εξαφάνιση, ως πράξης. Επομένως, θεωρώ πως νομιμοποιείται κανείς σε μία τέτοια περίπτωση να επιλέξει να σώσει το πάντα.

CONATUS: Και εάν ο σκύλος υπέφερε περισσότερο;

PETER SINGER: Τότε η απόφαση καθίσταται πολύ δυσκολότερη, δεδομένου ότι δεν μιλάμε για τον τελευταίο ζωντανό σκύλο. Θα ήταν ακόμη πιο δύσκολη στην περίπτωση που το δεύτερο ζώο ήταν το τελευταίο θηλυκό πάντα και τότε, θεωρώ, πως θα έπρεπε να σώσουμε το πάντα, ακόμη και αν ο σκύλος υπέφερε περισσότερο. Εάν, όμως, υπήρχαν ακόμη μερικές εκατοντάδες θηλυκά πάντα, το γεγονός ότι τα τελευταία είναι υπό εξαφάνιση, σε αντίθεση με τους σκύλους, δε θα έπρεπε να έχει καθοριστική για την επιλογή μας σημασία. Επομένως, θα έπρεπε να σώσουμε τον σκύλο, εάν υπέφερε περισσότερο.

CONATUS: Η έννοια του να έχουν τα ζώα δικαιώματα τα καθιστά, τρόπον τινά, ηθικά πρόσωπα. Τα ηθικά πρόσωπα, ωστόσο, φέρουν και υποχρεώσεις. Πώς μπορούμε να μιλάμε για δικαιώματα των ζώων, από τη στιγμή που θεωρείται αδιαμφισβήτητο ότι αυτά δεν αναγνωρίζουν οποιαδήποτε υποχρέωση απέναντι στους ανθρώπους ή απέναντι στα άλλα ζώα;

PETER SINGER: Αρχικά δεν θεωρώ πως πρέπει να μιλάμε με όρους δικαιωμάτων των ζώων. Αντίθετα μπορούμε να κάνουμε λόγο απλώς για ηθικές αρχές που αφορούν στο πώς πρέπει να αντιμετωπίζουμε τα ζώα. Εγώ δεν μιλώ, εν γένει, για δικαιώματα των ζώων. Εάν διαβάσετε το *Animal Liberation* δε θα βρείτε ιδιαίτερες αναφορές στα δικαιώματα των ζώων. Μπορεί, βέβαια, το δικαίωμα στην ισότιμη θεώρηση όλων των συμφερόντων (*equal consideration of interests*), να είναι το θεμελιώδες, εν τούτοις

μπορούμε να τα λάβουμε υπόψη χωρίς να μιλάμε με όρους δικαιωμάτων. Μπορούμε απλώς να διερωτηθούμε γιατί να λαμβάνουμε υπόψη εξίσου τα συμφέροντα όλων των όντων. Σε ό,τι τώρα αφορά στα ηθικά πρόσωπα, χρησιμοποιώ τον όρο πρόσωπα με εντελώς διαφορετική σημασία. Δεν θεωρώ ότι τα ζώα είναι ηθικά πρόσωπα. **Δεν ισχυρίζομαι ότι κάθε ζώο που έχει συνείδηση είναι ηθικό πρόσωπο. Θεωρώ ότι για να είναι κανείς ηθικό πρόσωπο, απαιτείται να διαθέτει αυτοσυνείδηση.** Επομένως, οι χιμπατζίδες, οι ελέφαντες και τα δελφίνια είναι ηθικά πρόσωπα. Τα ψάρια, από την άλλη, όχι, ενώ διατηρώ τις αμφιβολίες μου για το αν, για παράδειγμα, οι κότες είναι ηθικά πρόσωπα. Αυτό που έχει πραγματική σημασία είναι το εάν ένα ον, ένα υποκείμενο, έχει ηθικές αξιώσεις και αν απαιτεί τα συμφέροντα του να γίνονται σεβαστά. **Θεωρώ ότι το κριτήριο για τον χαρακτηρισμό ενός προσώπου ως ηθικού, είναι αυτό να έχει συνείδηση του πόνου ή της απόλαυσης που βιώνει. Αυτό το κριτήριο μπορεί να μας απαλλάξει από τις μταιόπρονες σκέψεις για το πώς πρέπει να μεταχειριζόμαστε τα ζώα.**

CONATUS: Εάν ο πόνος και η ευχαρίστηση αποτελούν τα βασικά κριτήρια για την ηθικότητα μίας πράξης, θα μπορούσε η ευθανασία να είναι ηθικώς αποδεκτή;

PETER SINGER: Ναι. Όταν το μέλλον ενός ζώου του επιφυλάσσει πολύ περισσότερη οδύνη, παρά ευχαρίστηση, τότε η ευθανασία, θα πρέπει να βρίσκεται μέσα στις πιθανές επιλογές μας. Εάν, όμως, πρόκειται για κάποιον, ο οποίος είναι σε θέση να επιλέξει, οφείλουμε, βέβαια, πρώτα να τον ρωτήσουμε και ύστερα να σεβαστούμε την επιθυμία του. Εάν, πάλι, πρόκειται για κάποιον που δε δύναται να αποφασίσει, τότε, ίσως θα πρέπει εμείς να λάβουμε την απόφαση για λογαριασμό του.

CONATUS: Θα ήταν, από την άλλη, ηθικώς αποδεκτό να τρεφόμαστε με ζώα τα οποία έχουμε θανατώσει με ανώδυνο τρόπο;

PETER SINGER: Εάν το ζώο που θα θανατώσουμε με τρόπο ανώδυνο, ήδη υποφέρει, είναι, για παράδειγμα, βαριά τραυματισμένο, τότε, ναι, νομιμοποιούμεστε ηθικώς να το φάμε. Με άλλα λόγια, εάν ήδη υπάρχει λόγος για να σκοτώσουμε το ζώο, τότε σίγουρα, σε δεύτερο χρόνο, μπορούμε και να το φάμε.

CONATUS: Εάν λ.χ. ήταν απαραίτητο για την ανθρώπινη επιβίωση η κατανάλωση κρέατος, τότε θα τασσόσαστε υπέρ τόσο της ζωοφαγίας, όσο και της ανθρωποφαγίας, δεδομένης της αντίληψης ότι τα δικαιώματα των ζώων είναι ίσα με εκείνα των ανθρώπων;

PETER SINGER: Ποτέ δεν ισχυρίστηκα ότι τα δικαιώματα των ζώων είναι ίσα με αυτά των ανθρώπων. Αυτό που υποστηρίζω είναι ότι τα ζώα έχουν, επίσης, δικαίωμα στην ισότιμη θεώρηση των συμφερόντων τους. Ωστόσο, τα συμφέροντά τους ενδέχεται να διαφέρουν από εκείνα των ανθρώπων. **Εάν, λοιπόν, προβούμε σε μία σύγκριση των συμφερόντων των ζώων, τα οποία δεν μπορούμε να εκλάβουμε ως πρόσωπα, με εκείνα των ανθρώπων, τότε, προκύπτει, ότι ο θάνατος ή η απώλεια είναι σαφώς πιο επώδυνα βιώματα για τους ανθρώπους.** Επομένως, στην περίπτωση που θα έπρε-

πε να επιλέξουμε ανάμεσα στη ζωοφαγία ή στην ανθρωποφαγία προκειμένου να επιβιώσουμε, θα ήμαστε περισσότερο ηθικώς δικαιολογημένοι, εάν επιλέγαμε την πρώτη.

CONATUS: Αν η ζωοφιλία είναι αποδεκτή, στις περιπτώσεις κάτω από τις οποίες η ερωτική πράξη ευχαριστεί τόσο τον εραστή του ζώου όσο και το ίδιο ζώο, τότε κάτω από τις ίδιες προϋποθέσεις, θα ήταν αποδεκτή και η παιδεραστία; Επίσης, με βάση τον προτιμσιακό ωφελιμισμό, καταδικάζεται η νεκροφιλία, δεδομένου ότι οι νεκροί δεν έχουν καμία απολύτως προτίμηση;

PETER SINGER: Το ζήτημα της παιδοφιλίας είναι πολύ διαφορετικό, από τη στιγμή που υπάρχουν επιβλαβείς συνέπειες για το ίδιο το παιδί. Οι συνέπειες αυτές αφορούν στη μελλοντική στάση του απέναντι στη σεξουαλικότητα, η οποία αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ζωής των περισσότερων ανθρώπων. Όσον αφορά, τώρα, στη νεκροφιλία, αν κάποιος έλεγε στο σύντροφό του ότι θα ήθελε μετά το θάνατο του να έχει σεξουαλική επαφή με το νεκρό σώμα του και αυτός συναινούσε, τότε δε θα υπήρχε πρόβλημα. Ωστόσο οι περισσότεροι άνθρωποι δε θα ήθελαν κάποιος να «χρησιμοποιεί» το σώμα τους με τέτοιο τρόπο, μετά τον θάνατό τους, όπως πιθανότατα δε θα αντιμετώπιζαν θετικά μια ενδεχόμενη έκθεση νεκρών· έτσι δεν είναι; **Ο λόγος που αντιμετωπίζουμε τη νεκροφιλία ως κάτι κατακριτέο, είναι ότι αντιμετωπίζουμε τους νεκρούς με ένα συγκεκριμένο τρόπο, δηλαδή με ιδιαίτερο σεβασμό.**

CONATUS: Ισχυρίζεστε πως οι ζωές όλων των ανθρώπων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ως ισότιμες. Θα ήταν, λοιπόν, προτιμότερο να σώσουμε εκατό ανθρώπους από μία ασθένεια ή έναν εθελοντή ιατρό, ο οποίος θα μπορούσε να σώσει ακόμα περισσότερους;

PETER SINGER: Θεωρώ, αν και με κάποιες επιφυλάξεις, ότι όλες οι ανθρώπινες ζωές, είναι, σε γενικές γραμμές ισότιμες. Έχοντας αυτό κατά νου, θα μπορούσαμε να αιτιολογήσουμε την επιλογή μας να σώσουμε τη ζωή του ιατρού, δεδομένου ότι θα μπορούσε, με τη σειρά του, να σώσει περισσότερους ανθρώπους. Επομένως, εάν επιλέξουμε να σώσουμε τον ιατρό θα κατορθώσουμε να σώσουμε πολύ περισσότερες από εκατό ζωές.

CONATUS: Συνεπώς, είναι προτιμότερο να θυσιάσω εκατό ανθρώπους για να σώσω π.χ. χίλιους στο μέλλον;

PETER SINGER: Έτσι ακριβώς.

CONATUS: Πώς μπορούμε, όμως, να είμαστε σίγουροι πως το έργο του ιατρού θα επιτύχει;

PETER SINGER: Ναι, αυτό είναι όντως ένα πρόβλημα! Επομένως, εάν διατηρούμε ισχυρές αμφιβολίες για την επιτυχία του έργου του ιατρού, ίσως θα ήταν καλύτερα να σώσουμε με σιγουριά εκατό ζωές.

CONATUS: Συνεπώς, μετράμε την ηθικότητα των πράξεων βάσει πιθανοτήτων;

PETER SINGER: Ναι, θεωρώ πως **οι πιθανότητες είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας για να αποφασίσουμε τι είναι σωστό να πράξουμε.**

CONATUS: Στην ομιλία σας προηγουμένως αναφερθήκατε στη χρηματοδότηση των τεχνών, ως περιττή. Ισχύει αυτό και στην περίπτωση της χρηματοδότησης των επιστημών; Τι θα συμβεί εάν η επιστήμη μας οδηγήσει σε μια πιο αποτελεσματική τεχνολογία, μέσω της οποίας θα μπορούσαμε να σώσουμε εκατομμύρια ζωές;

PETER SINGER: Λοιπόν, το ζήτημα αυτό σχετίζεται άμεσα με την περίπτωση του ιατρού, που εξετάσαμε προηγουμένως. Δηλαδή, θα πρέπει να γνωρίζουμε τι πιθανότητες έχει κάτι τέτοιο να γίνει πραγματικότητα. Αν θεωρήσουμε ότι η επιστημονική έρευνα μπορεί αναμφίβολα να προσφέρει καλύτερα αποτελέσματα, τότε θα πρέπει να επενδύσουμε σε αυτήν. Σε κάποιες περιπτώσεις ίσως πρέπει να χρηματοδοτήσουμε κάποια έρευνα π.χ. μία που θα αφορά στο εμβόλιο της ελονοσίας. Κάτι τέτοιο όμως θα εξαρτηθεί από τις εκτιμήσεις μας σχετικά με το κόστος παραγωγής ενός εμβολίου, τον αριθμό των ανθρώπων που ενδέχεται να σωθούν κ.ο.κ. Ωστόσο, στον αντίποδα τέτοιου είδους ερευνών, υπάρχουν άλλα είδη επιστημονικής έρευνας, όπως για παράδειγμα το πείραμα του CERN, το οποίο απαντά μεν σε πολλά ερωτήματα των θεωρητικών φυσικών, αλλά δε θεωρείται μία καλή επένδυση, εξαιτίας του ότι δεν έχει να προσφέρει κάτι άλλο που να μπορεί να δικαιολογήσει το πολύ υψηλό κόστος του.

CONATUS: Παραμένοντας πιστοί σε αυτόν τον τρόπο σκέψης, μπορούμε να δικαιολογήσουμε ηθικώς και τη γενετική τροποποίηση των τροφίμων;

PETER SINGER: Σε γενικές γραμμές, δεν είμαι αντίθετος με τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα. Ωστόσο, η γενετική μετάλλαξη θα πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση. Για παράδειγμα, υπάρχει ένα γενετικά τροποποιημένο ρύζι, το επονομαζόμενο και ως χρυσό, το οποίο δύναται να παράσχει περισσότερη βιταμίνη Α σε όσους οργανισμούς παρουσιάζουν έλλειψη. Η εν λόγω ποικιλία ρυζιού, τη στιγμή που μιλάμε, υποβάλλεται σε πολλές δοκιμές και φαίνεται να είναι απόλυτα ασφαλής. Εν τούτοις, υπάρχουν γενετικές τροποποιήσεις που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως επιβλαβείς, όπως για παράδειγμα η χρήση φυτοφαρμάκων. Γι' αυτό και η γενετική μετάλλαξη, όπως ανέφερα και προηγουμένως, θα πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση.

CONATUS: Συνεπώς, σε γενικές γραμμές, νομιμοποιούμε ηθικώς όταν επεμβαίνουμε στη φύση με σκοπό να σώσουμε ανθρώπινες ζωές.

PETER SINGER: Μα αυτό κάνουμε συνέχεια! Αν δεν είχαμε το δικαίωμα να επεμβαίνουμε στη φύση, ο ορισμός της οποίας αποτελεί από μόνος του ένα μεγάλο ζήτημα, δεν θα είχαμε καν γεωργία.

CONATUS: Εάν, όπως ισχυρίζεστε, η φιλανθρωπία είναι τόσο σημαντική, γιατί δεν

οραματίζεστε ένα πολιτικό θεσμό που θα την υπαγορεύει, αλλά την προσεγγίζετε με ηθικούς όρους;

PETER SINGER: Ένας θεσμός που θα πραγματοποιούσε τις αγαθοεργίες, οι οποίες μέχρι τώρα πραγματοποιούνται από τις φιλανθρωπικές οργανώσεις, και μάλιστα διαχειριζόμενος με μεγαλύτερη ασφάλεια τα έσοδα, με τρόπο, παράλληλα, δίκαιο για τους φορολογούμενους, θα ήταν πράγματι θαυμάσιος. Ωστόσο, είναι πραγματικά πολύ δύσκολο να διακρίνω κάποιο πολιτικό μονοπάτι που να μπορεί να μας οδηγήσει στη θέσπισή του.

CONATUS: Υπάρχει κάτι που να διαφοροποιεί τον αλτρουισμό από τον οίκτο;

PETER SINGER: Ο οίκτος είναι ένα συναίσθημα που ένας αλτρουιστής μπορεί κάποιες φορές να αισθάνεται και κάποιες άλλες όχι. Πιστεύω πως οι δύο έννοιες είναι απολύτως διακριτές. Ο αλτρουισμός είναι η διάθεση κάποιου που επιθυμεί να βοηθά τους άλλους, ενώ ο οίκτος είναι απλώς το δυσάρεστο συναίσθημα που απορρέει από τη δύσκολη κατάσταση που βιώνει κάποιος τρίτος. Ενίοτε μπορεί να συμπίπτουν. Ωστόσο, δεν ταυτίζονται.

